

kindzalom-sproba-zalakati-ci-svidcenna-vidcau-rasi.html (дата звернення: 15.04.2023).

11. Ілля Нежигай. Розробляли проти ППО США: що означає використання Росією ракет Кинджал і як це вплине на перебіг війни. (10.03.2023). URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20230310-rozroblyaly-protu-ppo-ssha-shho-oznachaye-vykorystannya-rosiyeyu-raket-kyndzhal-i-yak-cze-vplyne-ne-perebig-vijny/> (дата звернення: 15.04.2023).

12. Ганна Носова. Гіперзвуковий ракетний комплекс «Кинджал»: особливості та характеристики ракет, якими РФ обстріляла Україну. (09.03.2023). <https://tsn.ua/ato/giperzvukova-z-dalnisty-urazhennya-3-tis-km-istoriya-harakteristiki-raketnogo-kompleksu-kindzhal-2251960.html#:~:text=> (дата звернення: 15.04.2023).

ЧАПЛИНСЬКИЙ Костянтин

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНОГО ПРИЛАДУ ANDE RAPID DNA

Одним із основних завдань кримінального судочинства є повне і швидке розкриття та розслідування злочинів, для вирішення якого слідчий повинен вжити всіх передбачених законом заходів до встановлення події злочину, осіб, винних у вчиненні злочину. Вирішення цих завдань неможливе без застосування слідчими певних знань, умінь та навичок, що одержані під час професійної підготовки та практичної діяльності [1].

В умовах військової агресії з боку РФ особливого значення набувають спеціальні знання щодо проведення певних досліджень з визначення профілів ДНК. На сьогодні розроблено і запроваджено низку технічних пристороїв, які дозволяють у найкоротші терміни ідентифікувати особу.

Так, технічний прилад ANDE Rapid DNA (швидка ДНК) призначений для створення ДНК-ідентифікатора для швидкої ідентифікації людини. Прилад є повністю автоматизованим для отримання профілю ДНК зі зразка біологічного матеріалу. Процес «мазок на вході – профіль на виході» складається з автоматизованого вилучення, ампліфікації, поділу, виявлення та визначення алелів без втручання людини. Технічний прилад призначений для ідентифікації особи протягом 2-х годин [2].

Виходячи з того, що на сьогодні Збройні Сили України продовжують активно деокуповувати території, які захоплені РФ, особливо у східних і південних областях, правоохоронні органи посилюють діяльність щодо здійснення стабілізаційних заходів на цих територіях.

Під час проведення стабілізаційних заходів правоохоронцями

виявляються і фіксуються місця масових поховань або одиничних захоронень, місця розстрілів, об'єкти інфраструктури, які піддалися ракетному чи артилерійському обстрілу та ін.

За вказаними напрямками роботи технічний прилад ANDE Rapid DNA може бути використаний у роботі правоохоронних органів, насамперед слідчих підрозділів Національної поліції, для отримання довідкової інформації для ідентифікації:

а) загиблих військовослужбовців та учасників бойових дій під час збройних конфліктів та військових дій, які відбуваються в активній фазі;

б) потерпілих (жертв злочинів) – при розслідуванні воєнних злочинів, зокрема виявлених внаслідок масованих ракетних або артилерійських обстрілів, в місцях масових захоронень або одиничних поховань тощо;

в) осіб, підозрюваних у вчиненні воєнних злочинів – при розслідуванні кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи (умисні вбивства, катування) та статевої свободи та статевої недоторканості особи (зґвалтування, сексуальне насильство);

г) жертв стихійних лих та техногенних катастроф (внаслідок руйнування дамб, гідротехнічних споруд) та ін.

Виходячи з технічних можливостей ANDE Rapid DNA, даний технічний пристрій можна використовувати як у лабораторних, так і польових умовах.

Важливе значення має застосування технічного приладу в польових умовах, що дозволяє за короткий проміжок часу визначити профіль ДНК значної кількості осіб.

Окрім того, значно зменшить час очікування близькими, рідними та іншими зацікавленими особами довідкових відомостей про розпізнавання особи невідомих трупів.

Такий підхід є досить ефективним, що дозволяє швидко акумулювати сили й засоби підрозділів Національної поліції з мінімальним витрачанням часу.

Виходячи з того, що Запорізька, Дніпропетровська і Харківська області є прифронтовими і знаходяться на лінії розмежування, правоохоронні органи готуються до ускладнення оперативної обстановки в умовах воєнного стану при збільшенні надходжень матеріалів для дослідження. Стаціонарне обладнання підрозділів ГУНП в цих областях технічними приладами ANDE Rapid DNA значно посилить спроможність проведення певних досліджень щодо визначення профілів ДНК значної кількості осіб.

Окрім ідентифікації людини, ідентифікатори ANDE Rapid DNA можуть виконувати ще дві важливі функції:

а) визначення статі людини. Це досягається шляхом визначення того, чи людина має тільки Х-хромосоми (жінки) або Х і Y-хромосоми (чоловіки);

б) визначення батьківства та близьких біологічних родичів. ДНК передається від батька до дитини, і кожна дитина успадковує половину своєї

ДНК від кожного з батьків. Це означає, що, порівнюючи ДНК-ідентифікатори, по суті, завжди можна визначити, чи є дві людини батьками та дітьми, часто можна визначити, чи можуть дві людини бути братами та сестрами, дідусем чи бабусею тощо.

Для роботи приладу необхідні витратні матеріали A-Chip, хімічний склад FlexPlex™ (у вигляді спеціальних касет). Прилад здатний здійснювати автоматичну обробку даних за допомогою вбудованого програмного забезпечення Expert System (бази даних) [2].

На думку Р. Л. Степанюка і С. І. Перліна, на сьогодні в Україні необхідно визначитись із місцем ДНК-аналізу в системі прикладних судових наук. Зараз чітко простежується два напрямки – судово-медичний і криміналістичний, що пов'язано з розвитком практичної діяльності відповідних експертних установ. Так, в окремих бюро судово-медичної експертизи проводяться молекулярно-генетичні дослідження. Розроблено теоретичні засади використання методів ДНК-аналізу в судовій медицині. Водночас найбільш широкую мережу лабораторій судової генетики мають установи Експертної служби МВС України, яка виконує також функції з ведення автоматизованих криміналістичних обліків генетичних ознак людини. Отже, криміналістичний напрямок ДНК-аналізу на практиці розвивається значно активніше і потенційно може мати більш широкую сферу застосування, не обмежуючись виключно судово-експертною діяльністю [3].

Виходячи з того, що до підготовка майбутніх правоохоронців, насамперед, працівників слідчих підрозділів Національної поліції, здійснюється на базі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, то технічні прилади ANDE Rapid DNA повинні використовуватися і в освітньому процесі під час підготовки майбутніх правоохоронців.

Отже, прилад ANDE Rapid DNA може бути ефективно використано як у правоохоронній практиці (слідчими і працівниками оперативних підрозділів ГУПН в областях, співробітниками ДБР, НАБУ), так і освітньому процесі та науково-дослідній діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

На підставі вище наведеного, можна виокремити *загальні напрями застосування технічного приладу ANDE Rapid DNA*:

1. В практичній діяльності (правоохоронній сфері).

1.1. В діяльності працівників слідчих підрозділів Національної поліції України, зокрема:

– під час документування воєнних злочинів (ідентифікації загиблих військовослужбовців та учасників бойових дій; жертв, виявлених в місцях масових поховань чи одиничних захоронень);

– при розслідуванні кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи для ідентифікації правопорушників за їх біологічними слідами, встановлення невідомих трупів тощо;

– забезпечення встановлення істини під час досудового розслідування

(у кримінальному провадженні) та ін.

1.2. В діяльності працівників оперативних підрозділів Національної поліції України, у тому числі підрозділів кримінального аналізу, зокрема:

– встановлення осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів, їх розшуку та затримання;

– розшук осіб, причетних до учинення тяжких злочинів, у тому числі які переходять від органів досудового розслідування, слідчого судді та суду;

– використання технологій розпізнавання облич та фенотипування ДНК в умовах воєнного стану;

– розшук безвісті зниклих осіб;

– розшук дітей, які загубилися;

– забезпечення встановлення істини під час оперативно-розшукової діяльності та ін.

1.3. В діяльності Державної служби з надзвичайних ситуацій України (ДСНС) – для визначення кількості жертв під час стихійних лих, аварій та техногенних катастроф.

1.4. Для вирішення цивільних спорів, зокрема: визначення родинних зв'язків, наприклад, у справах щодо встановлення спадщини, або батьківства – для вирішення сімейних спорів.

2. В освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

2.1. Впровадження в освітній процес методики застосування приладу ANDE для навчання курсантів і студентів з навчальних дисциплін «Криміналістика» і «Судова медицина», а також спецкурсів «Документування воєнних злочинів», «Судова експертологія», «Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень» та ін.

Формування у курсантів необхідних вмінь й практичних навичок щодо використання технічного приладу ANDE Rapid DNA.

2.2. Демонстрація методики використання приладу ANDE на курсах підвищення кваліфікації дізнавачів, слідчих, спеціалістів-криміналістів, працівників оперативних підрозділів Національної поліції України.

2.3. Залучення фахівців з використання приладу ANDE до проведення практичних занять у курсантів і студентів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

2.4. Створення резервних лабораторій ANDE для навчання та підготовки курсантів, поліцейських та інших правоохоронців.

2.5. Вивчення можливостей проведення досліджень та експериментальних розробок у сфері біотехнологій (КВЕД-2010: Клас 72.11).

3. В науково-дослідній діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

3.1. Створення на базі ЗВО наукових шкіл, де будуть досліджуватися питання використання приладу ANDE для проведення ідентифікаційних

досліджень.

3.2. Розробка методики застосування приладу ANDE для документування воєнних злочинів, а також працівниками слідчих і оперативних підрозділів у розкритті та розслідування кримінальних правопорушень.

3.3. Підготовка дисертаційних досліджень зі спеціальності 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» та іншими спеціальностями, пов'язаними з проведенням судово-медичних та біологічних досліджень.

3.4. Розробка методичних рекомендацій і підготовка монографічних досліджень з питань використання приладу ANDE для удосконалення правоохоронної практики.

Список використаних джерел:

1. Чаплинський К.О. Тактичне забезпечення використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві / В.М. Ковбаса. *Право і суспільство*. 2011. № 5. С. 186-190. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_5_39
2. https://www.biolabtech.com.ua/en/brand_products/33
3. Степанюк Р.Л., Перлін С.І. Дослідження ДНК як галузь криміналістичної техніки: проблеми формування та напрямки розвитку. *Право і безпека*. 2020. № 2 (77). С. 93-99. – Режим доступу: <https://dspace.univd.edu.ua/items/05025677-1de4-4d58-8be0-7526f35ca6ed>

АЛІЄВА Каріна

викладач кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ФАРМАЦЕВТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ТА ЕКСПЕРТИЗА НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день в Україні, відповідно до ст. 7 Закону України «Про судову експертизу», судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, їх територіальні філії, експертні установи комунальної форми власності, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань [1].

Розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних, психотропних та сильнодіючих речовин, є одним із пріоритетних напрямків діяльності Національної поліції України.

Одним із важливих доказів у кримінальних провадженнях цієї категорії